

Delrapport Renskötselns förutsättningar idag och i framtiden – Enkätresultat samebyar

Projektets första del har fokus legat på insamling av material dels om traditionell kunskap och akademisk forskning, skogssamebyarnas situation idag och rättsliga ställning

För att få en samlad översiktlig bild över hur samebyarna upplever förutsättningarna för rennäringen idag och i framtiden har en enkät tagits fram och skickats ut.

Arbetet med projektet tar avstamp i SSR:s visionsdokument Njunjuš och tidigare projekt "Livskraftig hållbar renskötsel.

Enkätundersökning

Som en del i att kartlägga nuläget i landets samebyar har en enkätundersökning tagits fram. Enkäten syftar till att få en övergripande bild över samebyarnas grundläggande förutsättningar idag för att i nästa del utgöra ett underlag för beslut om behov av åtgärder och insatser. Resultaten kommer också att användas i dialog med beslutsfattare och myndigheter. Frågeformuläret har arbetats fram i dialog med SSR:s markanvändningsgrupp, anställda på SSR och forskare.

Insamling

Den ordinarie svarstiden pågick mellan den 25 oktober och 26 november 2023. Tiden sammanföll med en för renskötselns arbetsintensiv period vilket kan ha försvårat för respondenterna att besvara enkäten. Därför förlängdes svarstiden ytterligare i omgångar fram till den 14 januari 2024. Minst 1 svar har inkommit från 28 av landets 44 samebyar plus två svar där region, men inte sameby är namngett. Totalt inkom 53 svar.

En allt för lång enkät riskerar att sänka svarsfrekvensen. Det finns därmed fler frågor som hade varit intressanta att ställa, men med tanke på att enkäten inte fick bli för lång har antalet frågor begränsats.

Formuläret som användes var Microsoft Forms vilket ingår i Microsoft 365. Att använda Microsoft forms har inneburit vissa begränsningar i utformningen. I vissa fall har till exempel samma fråga behövts delas upp i flera delar eftersom det har varit svårt att överblicka svarsalternativen. En svårighet som trots detta enligt uppgifter kvarstått i mobilversionen. Troligen varierar svarspersonernas upplevelse av problemet då mobilapplikationen testades innan.

Målgrupp

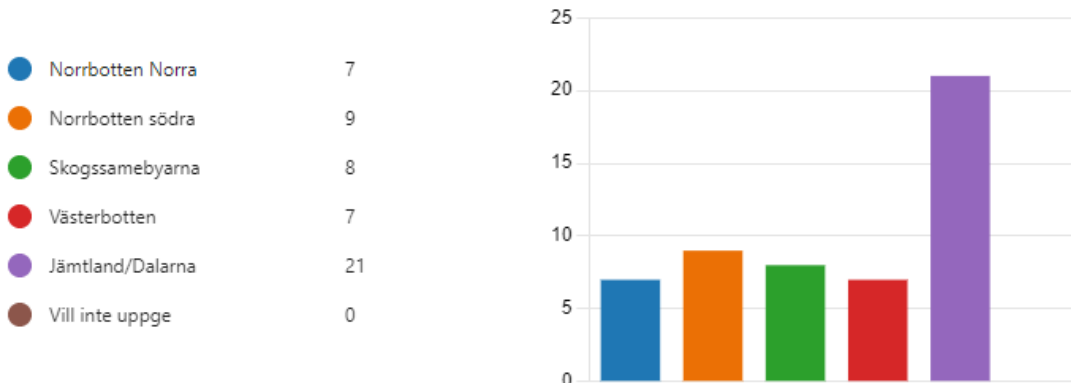
Enkäten mejlades ut till alla samebyar och där 3 personer (varav en av dessa var ordförande) uppmanades att svara. Detta har uppnåtts i 6 byar och fokus har senare i stället legat på att få in minst 1 svar per sameby. Minst 1 svar har inkommit från 28 av 44 samebyar plus två svar där region, men inte sameby är namngett. Totalt har 53 svar inkommit, av dessa är 42 män och 11 kvinnor av de svarande. Fördelningen på ålderskategorier för de svarande är åldern 18–34 år; 11 personer, 35–64 år; 40 personer och >65 år; 2 personer. Målgruppen uppmanades att svara på enkäten inför att undersökningen var lanserad på ordförandekonferensen 3–4 oktober i Stockholm. Under svarstiden har information spridits om projektet och enkäten på Markanvändningsgruppens möte den 9–10 november i Umeå, via medlemutskick, nyhetsbrev, sms och under Mistras workshop i Östersund den 14 november 2023.

Resultat

Nedan redovisas delar av svaren från enkäten. Frågorna i enkäten i sin helhet bifogas Bilaga 1. En fördjupad analys av resultaten från enkäten kommer att genomföras i del 2 av projektet.

4. Vilken region tillhör din sameby?

[Mer information](#)

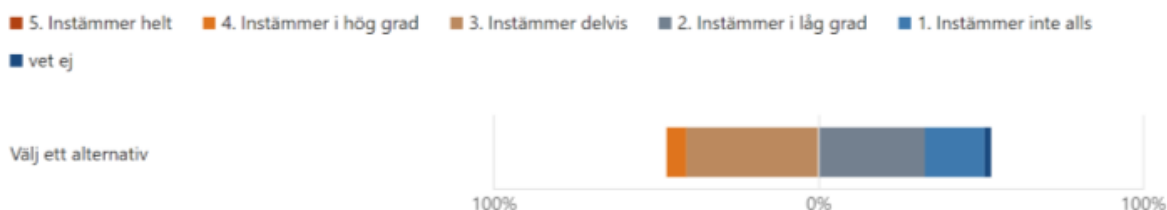

Figur 1. Fördelningen över antal svar per region där Jämtland/Dalarna har flest antal svarande. Totalt sett inkom 53 svar där alla fem regioner är representerade. Region Jämtland hade markant högst antal svarande.

Samebyns administrativa belastning

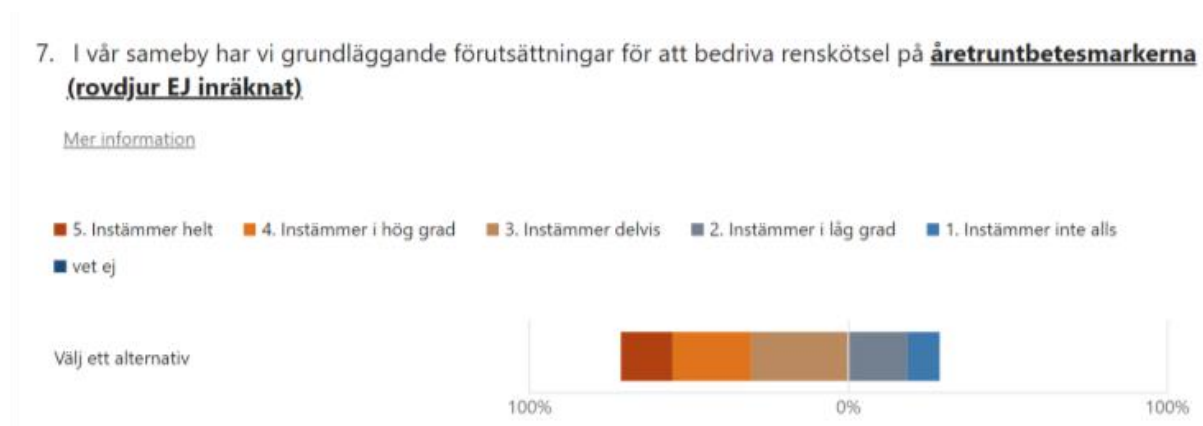
6. Inom samebyn är den administrativa arbetsbelastningen hanterbar

[Mer information](#)

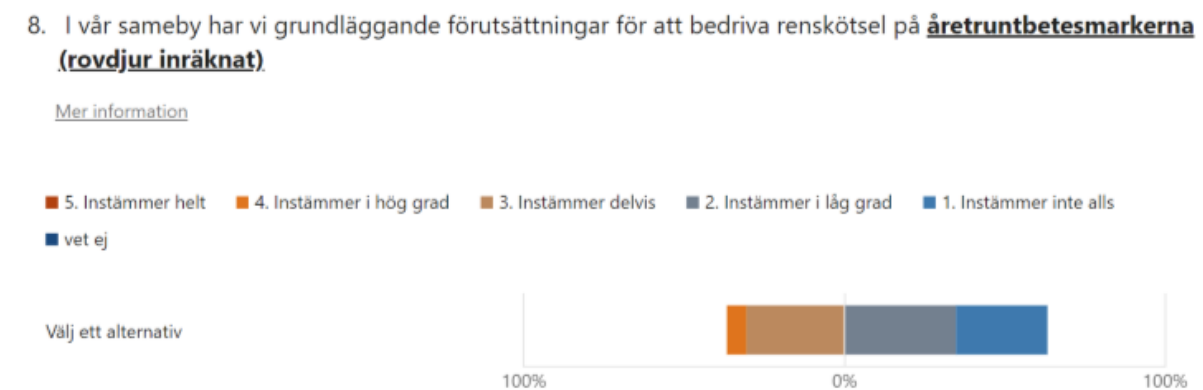

Figur 2. Desto kallare färg ju mindre instämmer den svarande på frågan. Arbetsbelastningen hänger troligen samman med graden av yttre påverkan och eventuellt vilken roll den svarande har i samebyn. Enkäten vittnar om att den administrativa arbetsbelastningen generellt är hög i samebyarna.

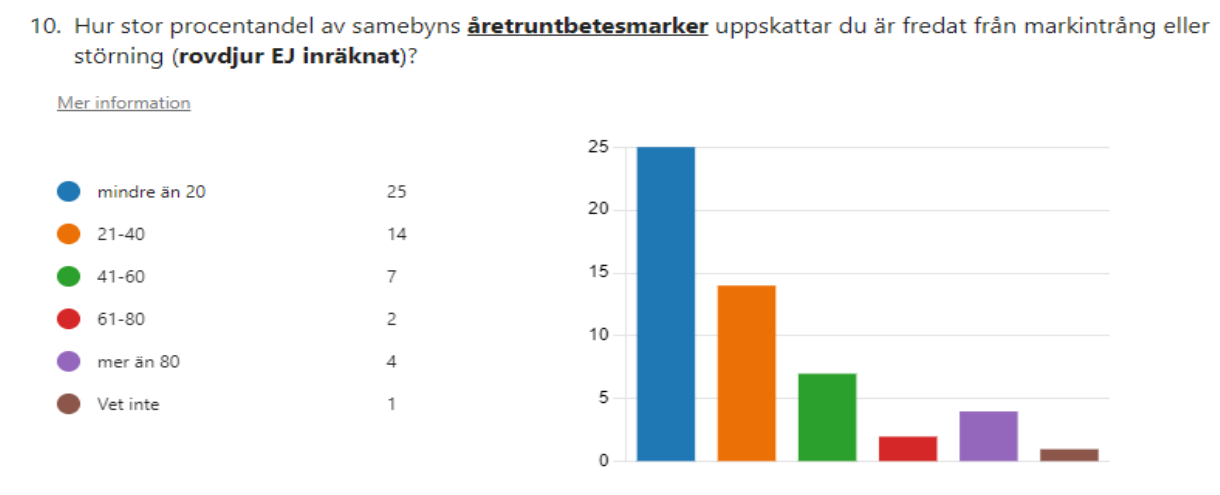
Förutsättningar för att bedriva renskötsel på samebyns marker

Figur 3. Desto kallare färg ju mindre instämmer den svarande på frågan. Majoriteten av de svarande instämmer åtminstone delvis eller mer på frågan om samebyn har grundläggande förutsättningar på åretruntbetesmarkerna vid frånvaron av rovdjur.

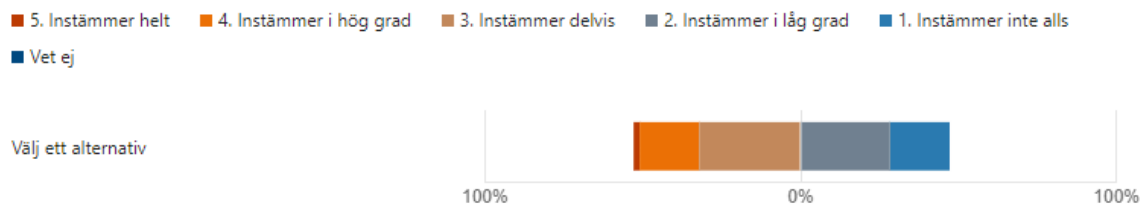
Figur 4. Desto kallare färg ju mindre instämmer den svarande på frågan. När rovdjur räknas med förändras förutsättningarna tydligt till det negativa.

Figur 5. Nästan hälften av de svarande uppger att mindre än 20 procent av samebyns åretruntbetesmark är fredat från markintrång eller störning.

11. I vår sameby har vi grundläggande förutsättningar för att bedriva renskötsel på vinterbetesmarkerna (rovdjur EJ inräknat).

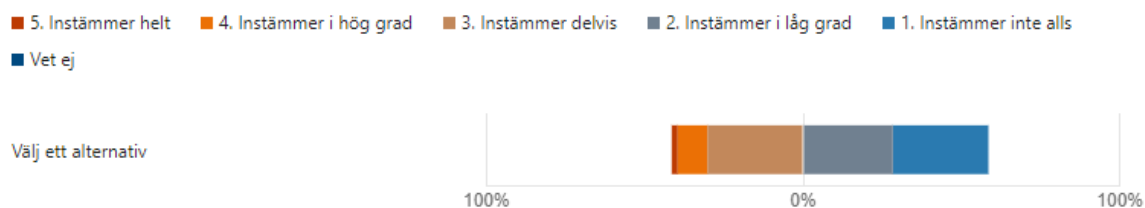
[Mer information](#)

Figur 6. Desto kallare färg ju mindre instämmer den svarande på frågan.

12. I vår sameby har vi grundläggande förutsättningar för att bedriva renskötsel på vinterbetesmarkerna (rovdjur inräknat).

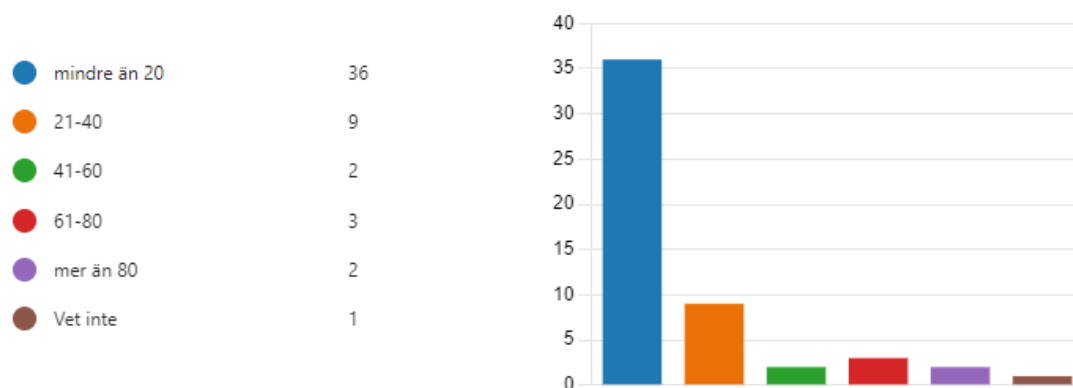
[Mer information](#)

Figur 7. Desto kallare färg ju mindre instämmer den svarande på frågan.

14. Hur stor procentandel av samebyns vinterbetesmarker uppskattar du är fredat från markintrång eller störning (rovdjur EJ inräknat)?

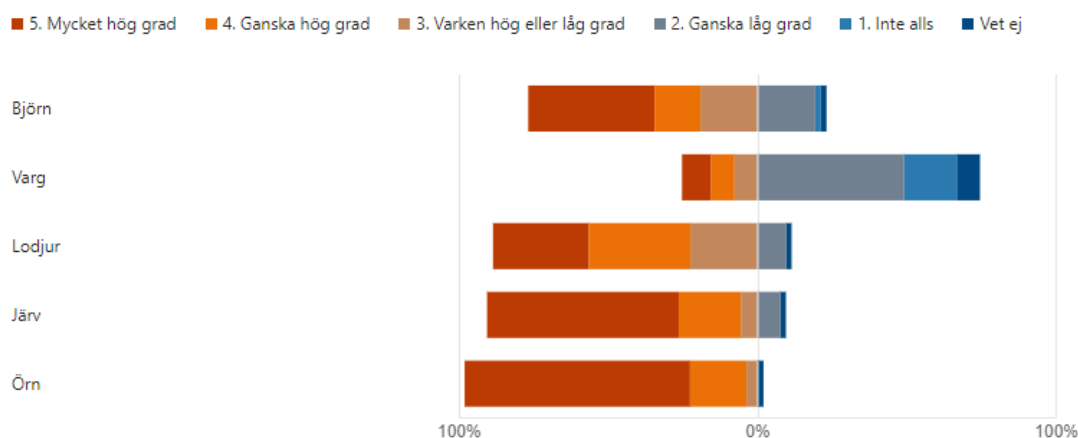
[Mer information](#)

Figur 8. På vinterbetesmarken uppger majoriteten av de svarande att mindre än 20 procent av marken är fredat.

15. I vilken utsträckning påverkar respektive rovdjursart renskötseln i er sameby på **åretruntbetesmarken**?

[Mer information](#)

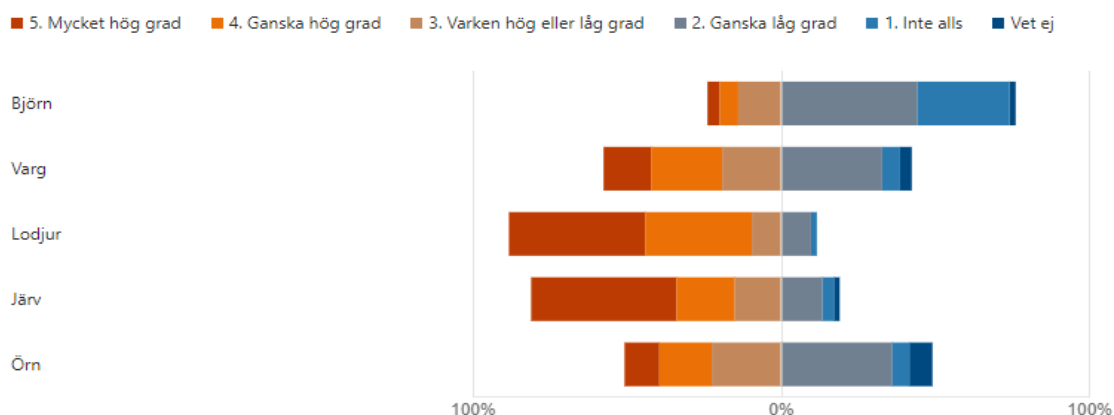

Figur 9. Desto kallare färg ju mindre instämmer den svarande på frågan. Örn uppges påverka samebyarnas renskötsel på åretruntbetesmarken i störst grad av de olika arterna vilket visar att traditionell kunskap och ersättningssystemet inget korrelerar.

Det har skett en enorm prisutveckling i samhället i stort sedan mitten av nittioalet. Nivåerna för rovdjursersättning däremot har fortfarande inte uppdaterats sedan de infördes 1996. Inte heller har renskötarens traditionella kunskap om vilka problem rovdjuren orsakar och då framför allt örn och björn hörsammat där ersättningen fortfarande är arealbaserad. Enligt KPI är 200 tkr år 1996 idag värt 319 tkr. Medelslaktpriset 1996 var enligt Sametingets hemsida 33 kronor vilket har mer än tredubblats till 103 kronor per kilo säsongen 22/23 sedan ersättningen infördes.

16. I vilken utsträckning påverkar respektive rovdjursart renskötseln i er sameby på **vinterbetesmarken**?

[Mer information](#)

Figur 10. Desto kallare färg ju mindre instämmer den svarande på frågan. På vinterbetesmarken uppges varg vara ett större problem jämfört med på åretruntbetesmarken.

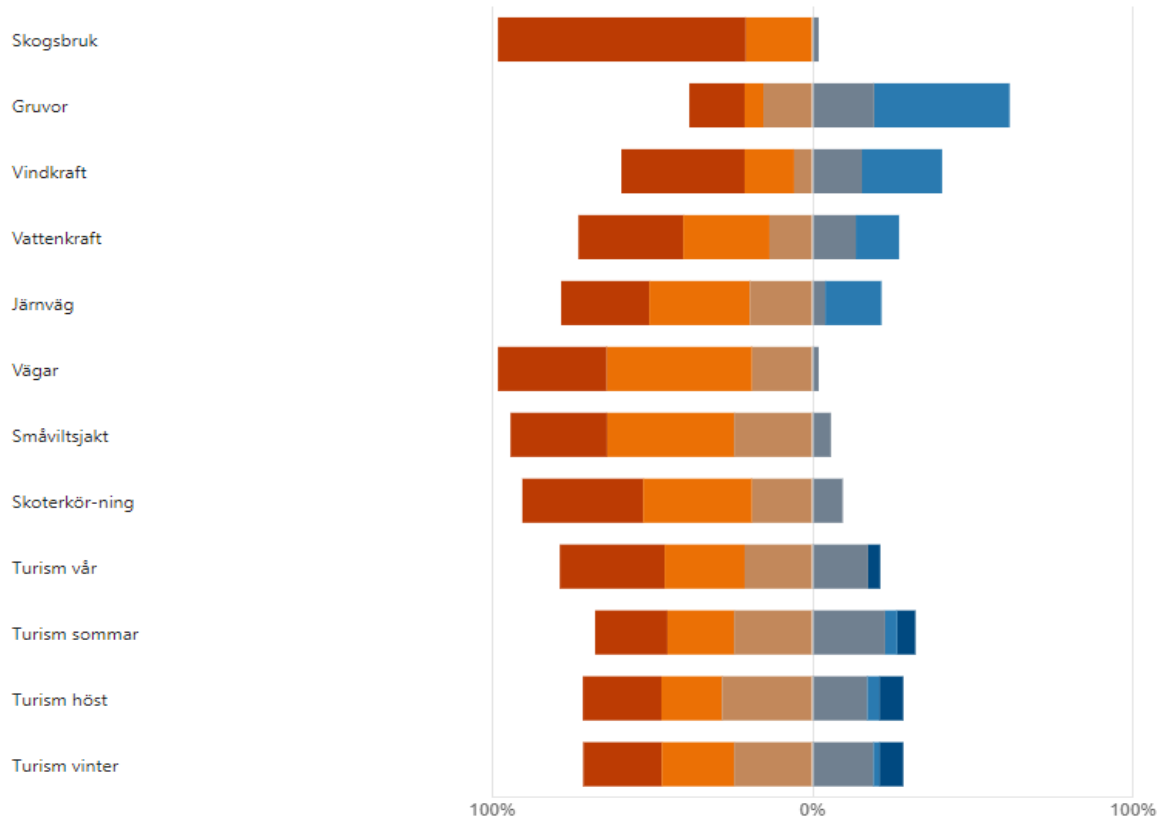
Påverkan av intrång, kumulativa effekter mm

19. I vilken utsträckning påverkar dessa intrång renskötsel i er sameby **negativt**?

Ange "inte alls" om faktorn inte upplevs negativ eller inte berörs

[Mer information](#)

■ 5. Mycket hög grad ■ 4. Ganska hög grad ■ 3. Varken hög eller låg grad ■ 2. Ganska låg grad ■ 1. Inte alls ■ Vet ej

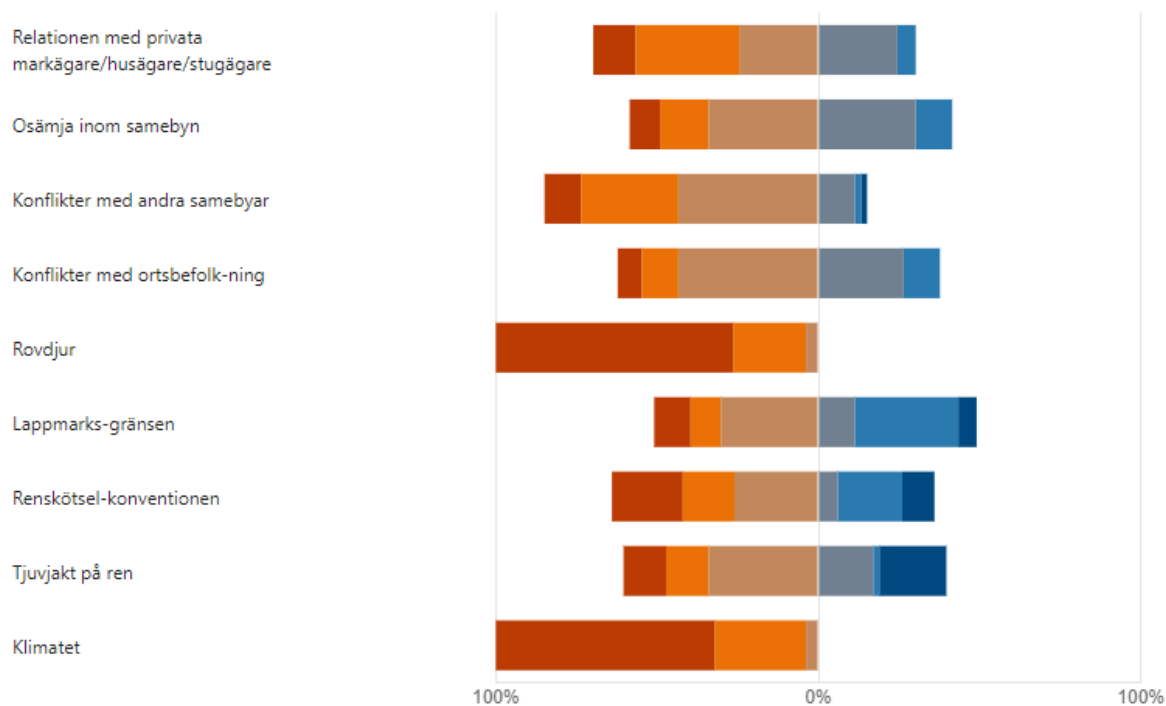
Figur 11. Desto kallare färg ju mindre instämmer den svarande på frågan.

20. I vilken utsträckning påverkar dessa faktorer renskötseln i er sameby **negativt**?

Ange "inte alls" om faktorn inte upplevs negativ eller inte berörs

[Mer information](#)

■ 5. Mycket hög grad ■ 4. Ganska hög grad ■ 3. Varken låg eller hög grad ■ 2. Ganska låg grad ■ 1. Inte alls ■ Vet ej

Figur 12. Desto kallare färg ju mindre instämmer den svarande på frågan.

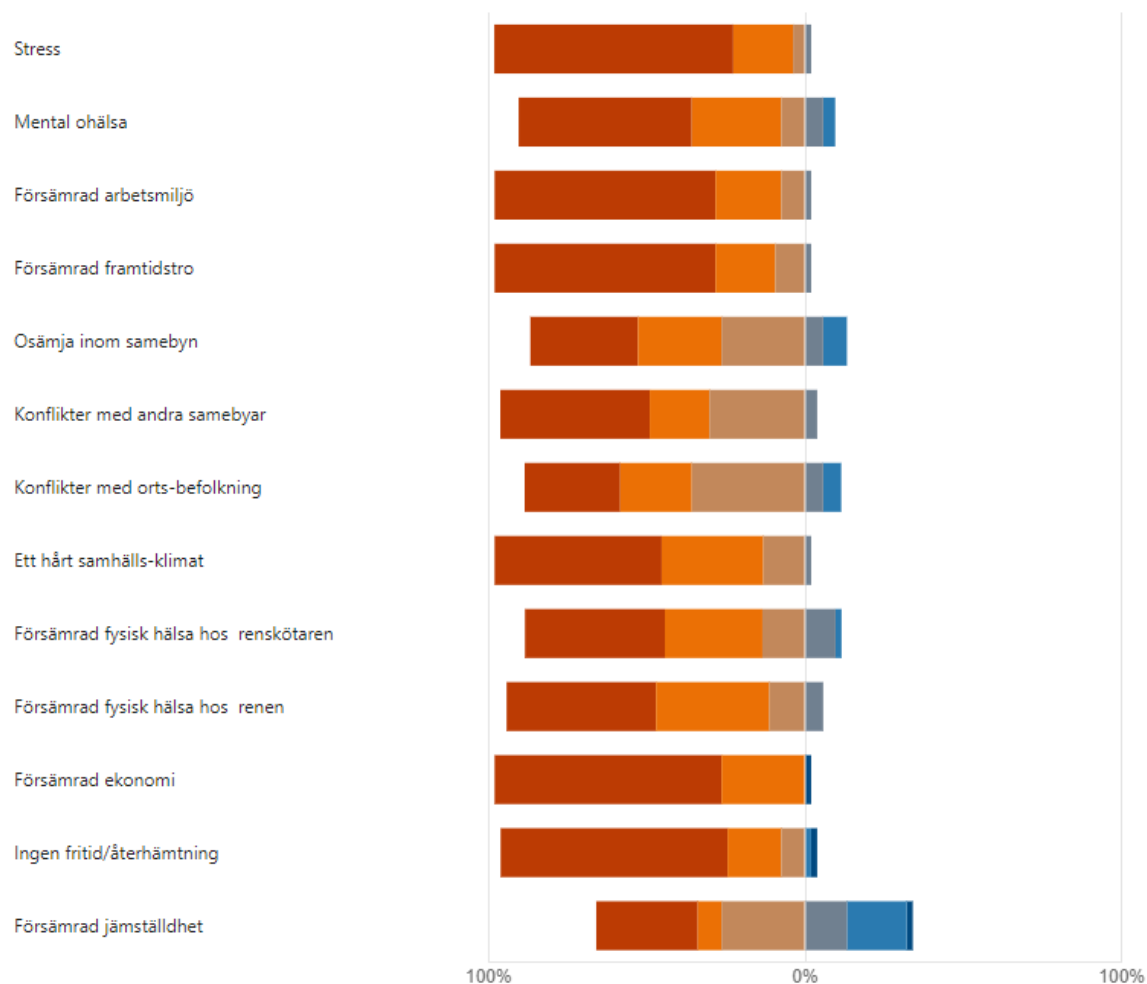
Fråga 22. När upplever du att de kumulativa (samlade effekterna) började bli ett problem?

60% av de svarande uppger att det skedde på 1990–2000 talet och 26% anger att det varit i hela dennes verksamma liv. Av de svarande är 75% i ålderskategorin 35–64 år.

23. Vad leder den kumulativa (samlade) effekten av dagens situation till?

[Mer information](#)

■ 5. Instämmer helt ■ 4. Instämmer i hög grad ■ 3. Instämmer delvis ■ 2. Instämmer i låg grad ■ 1. Instämmer inte alls
■ Vet ej

Figur 13. Ju varmare färg desto mer håller den svarande med om frågan.

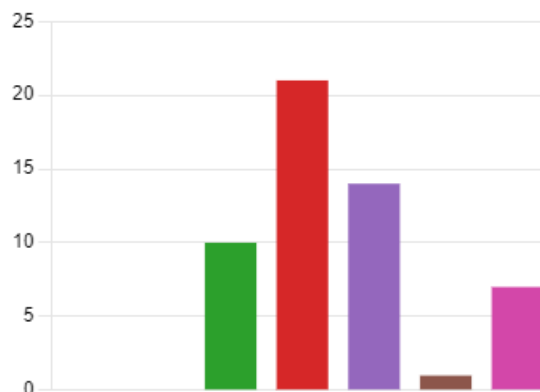
Klimatförändringar

25. När upplever du att klimatförändringarna började bli ett problem?

[Mer information](#)

Insikter

1970-talet	0
1980-talet	0
1990-talet	10
2000-talet	21
2010-talet	14
2020-talet	1
Hela mitt verkssamma liv	7

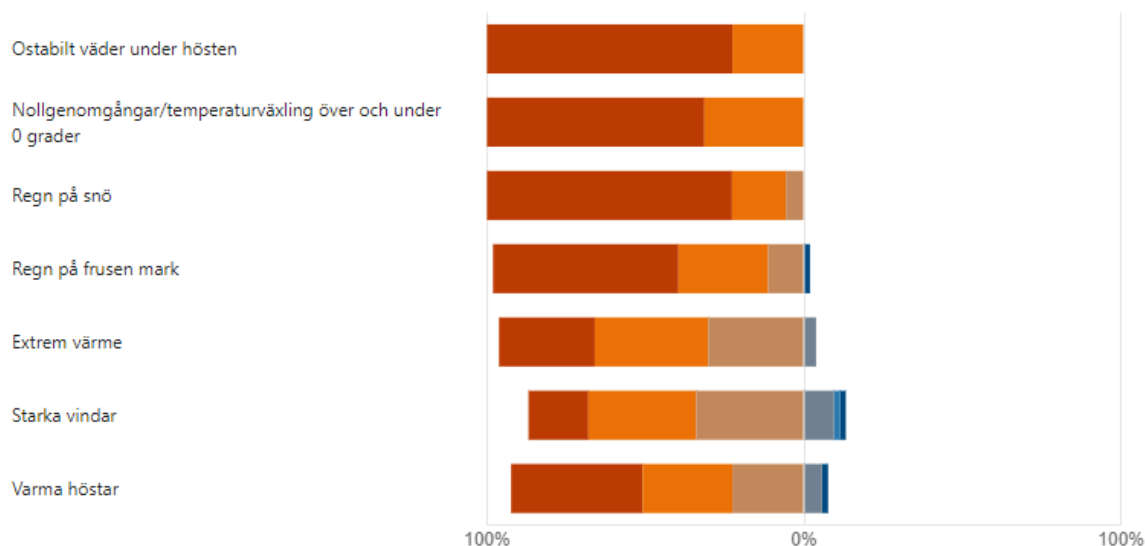
Figur 14.

Ålderskategorin 18–34 år anger ca hälften av de svarande att det är under 2010-talet och hälften att det varit så hela livet. Ålderskategorin 35–64 år så är den allra största andelen under 1990–2010 talen. För den äldsta ålderskategorin 65 år och äldre så anger hälften 1990-tal och hälften 2010-tal.

26. Påverkar dessa variationer i väder samebyns renskötseln idag?

[Mer information](#)

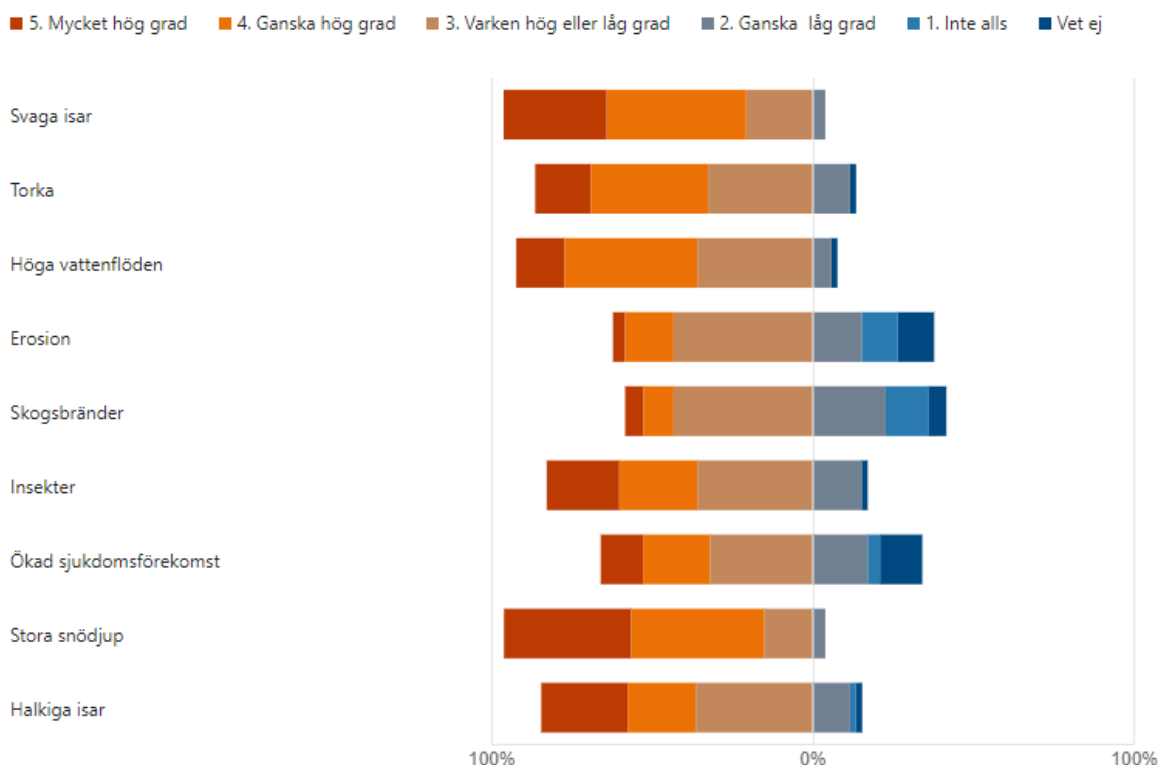
5. Mycket hög grad 4. Ganska hög grad 3. Varken hög eller låg grad 2. Ganska låg grad 1. Inte alls Vet ej

Figur 15. Ju varmare färg desto mer instämmer den svarande på frågan.

28. I vilken utsträckning påverkar dessa effekter av väder samebyns renskötsel idag?

[Mer information](#)

Figur 16. Ju varmare nyans desto mer instämmer den svaranden med frågan.

34. Hur väl anser du att er sameby stämmer in på detta påstående:

Samebyn har en handlingsplan för hur vi ska hantera effekter av klimatförändringar

[Mer information](#)

1. Ja 2. Nej Vet ej

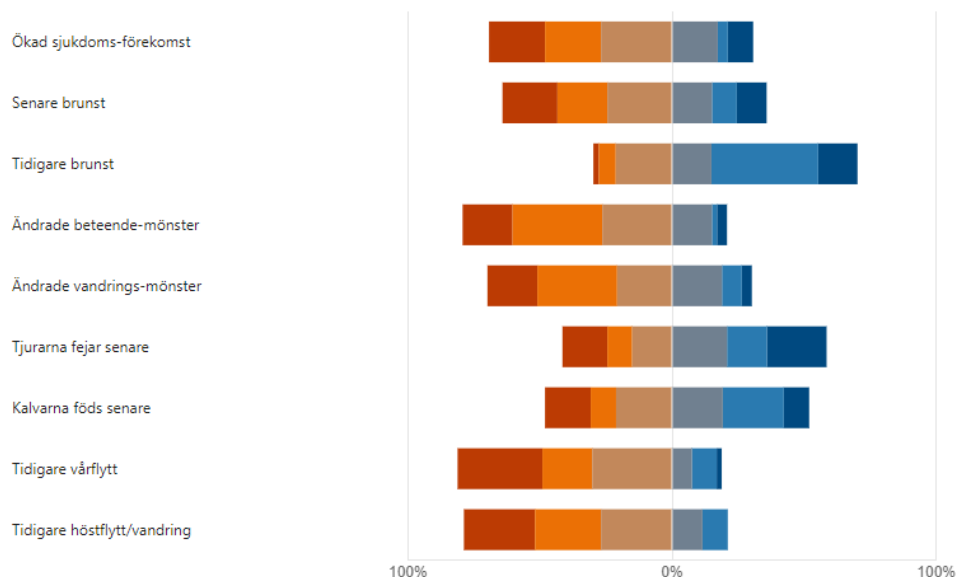
Figur 17.

Hitintills har 12 samebyar upprättat klimat- och sårbarhetsanalyser på svensk sida av Sápmi, via det projekt som Sametinget och Länsstyrelserna finansierat under ett antal år. Att majoriteten av de tillfråga svarar nej på frågan om samebyn har en handlingsplan är därför väntat. På frågan om man anser att det finns ett behov av att ta fram en klimat- och sårbarhetsanalyser uppger 32 av 41 att det behövs ett sådant arbete.

30. På vilket sätt upplever du att renen påverkats av klimatförändringar?

[Mer information](#)

5. Instämmer helt 4. Instämmer i hög grad 3. Instämmer delvis 2. Instämmer i låg grad 1. Instämmer inte alls
■ Vet ej

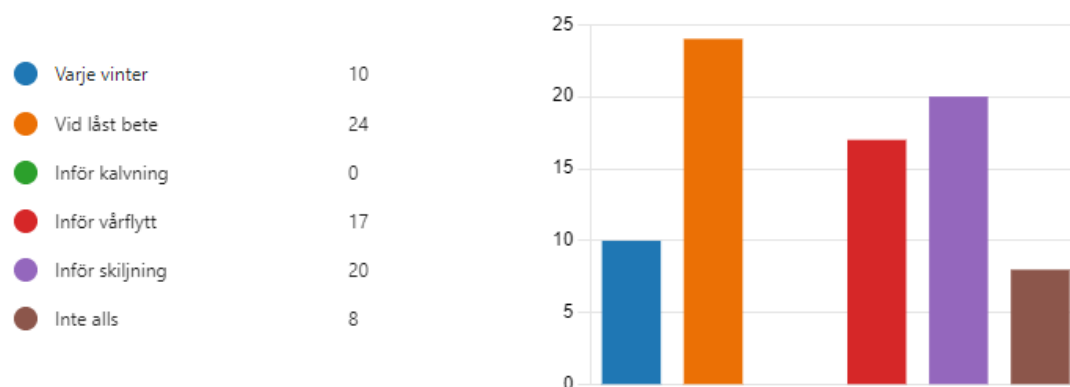
Figur 18. Ju kallare färg desto mindre överensstämmer den svarande med frågan.

På vilket sätt som renen upplevs påverkas av klimatförändringar varierar.

Utfodring

32. Om du utfodrar din renhjord hur ofta görs då detta? (inte tamrenar hemma)

[Mer information](#)

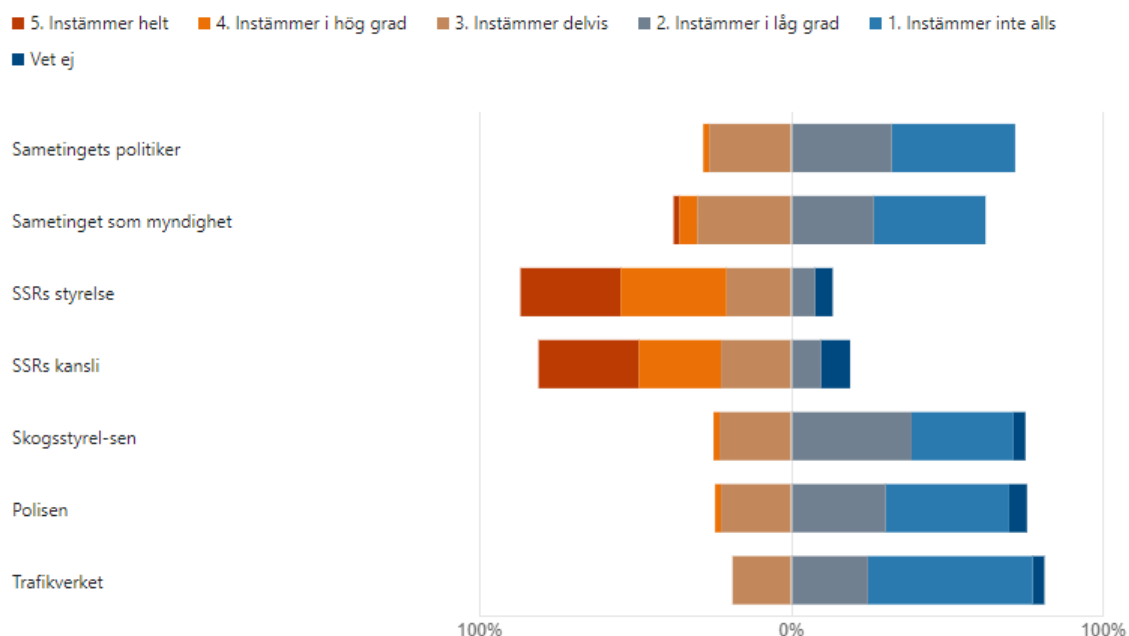

Figur 19.

Myndigheter, organisationer

36. Nedanstående myndighet/organisation har **god kunskap** om renskötelsns förutsättningar och behov

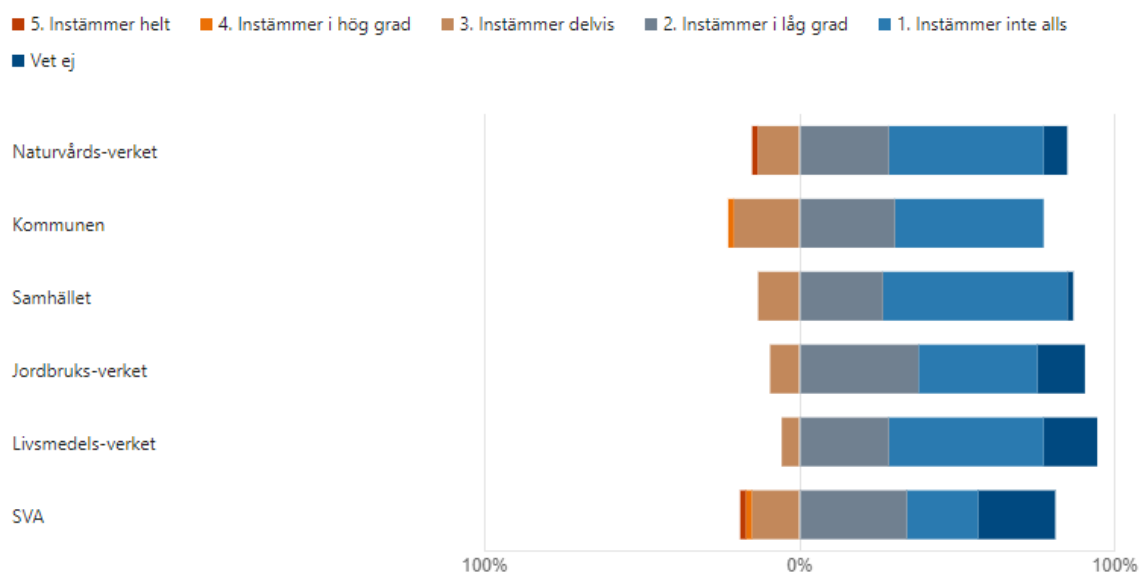
[Mer information](#)

Figur 20. Ju kallare färg desto mindre anser den svarande att respektive myndighet kan om renskötelsns förutsättningar och behov.

37. Nedanstående myndighet/organisation har **god kunskap** om renskötelsns förutsättningar och behov

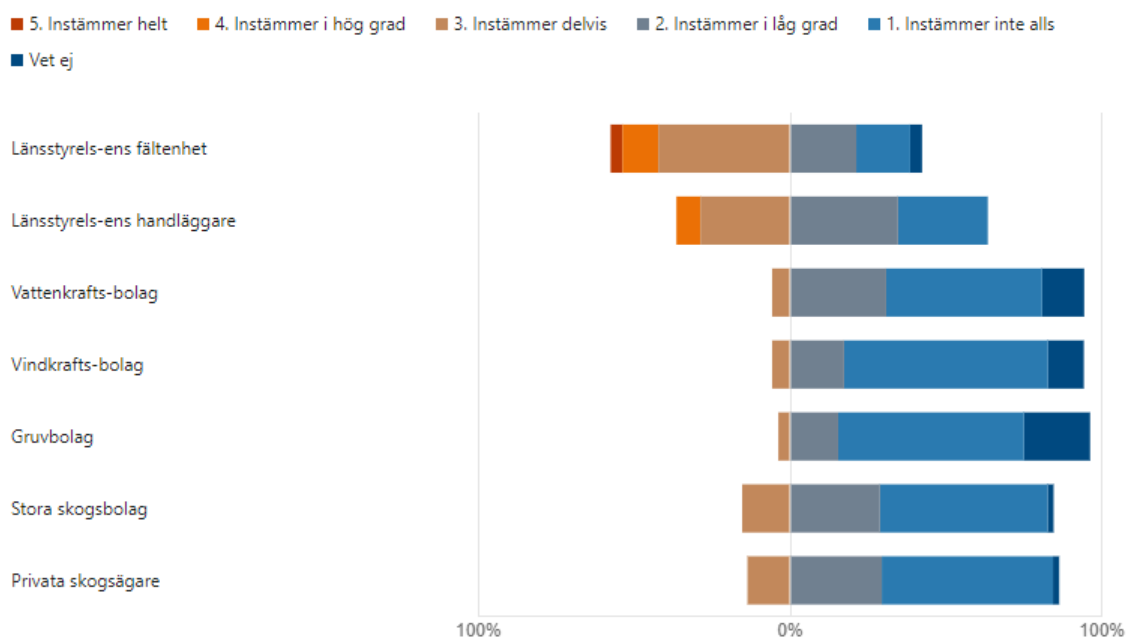
[Mer information](#)

Figur 21. Ju kallare färg desto mindre anser den svarande att respektive myndighet kan om renskötelsns förutsättningar och behov.

38. Nedanstående myndighet/organisation har **god kunskap** om renskötelsns förutsättningar och behov

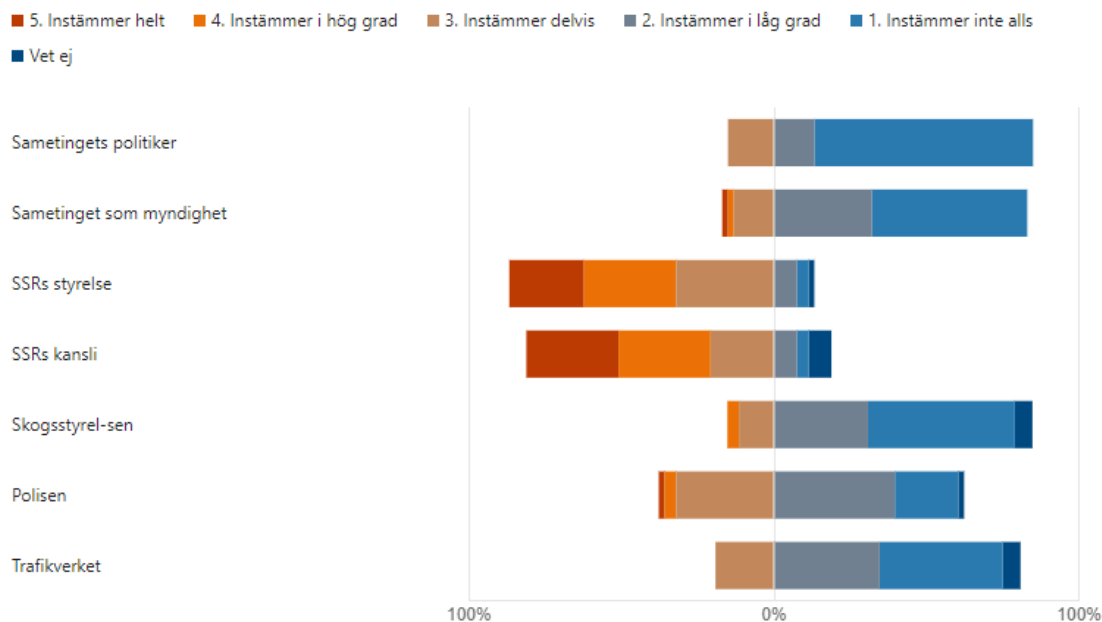
[Mer information](#)

Figur 22. Ju kallare färg desto mindre anser den svarande att respektive myndighet kan om renskötelsns förutsättningar och behov.

39. Jag upplever att vi har ett **gott förtroende** för

[Mer information](#)

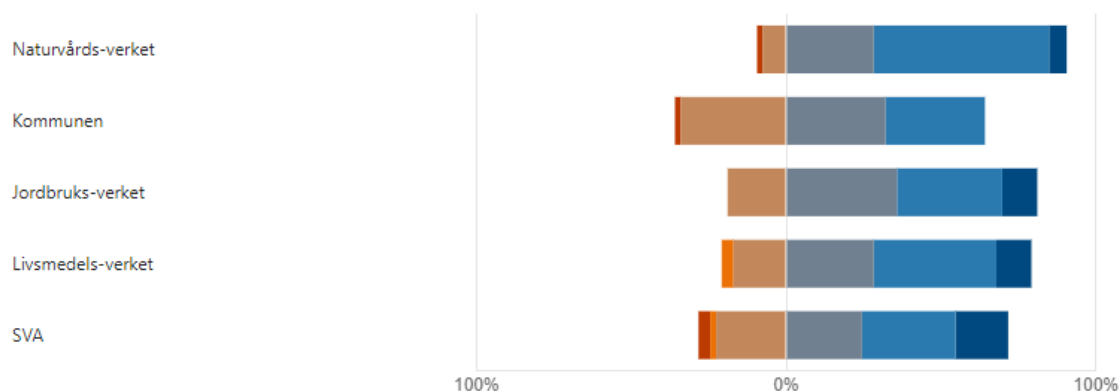

Figur 23. Ju kallare färg desto mindre anser den svarande att respektive myndighet kan om renskötelsns förutsättningar och behov.

40. Jag upplever att vi har ett **gott förtroende** för

[Mer information](#)

5. Instämmer helt 4. Instämmer i hög grad 3. Instämmer delvis 2. Instämmer i låg grad 1. Instämmer inte alls
Vet ej

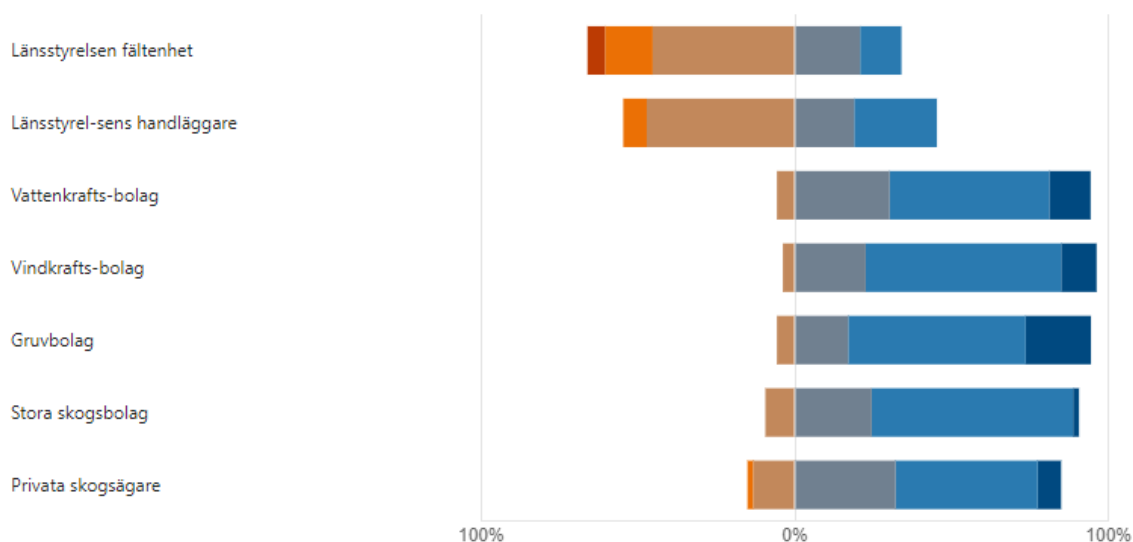

Figur 24. Ju kallare färg desto mindre anser den svarande att respektive myndighet kan om renskötselns förutsättningar och behov.

41. Jag upplever att vi har ett **gott förtroende** för

[Mer information](#)

5. Instämmer helt 4. Instämmer i hög grad 3. Instämmer delvis 2. Instämmer i låg grad 1. Instämmer inte alls
Vet ej

Figur 25. Ju kallare färg desto mindre anser den svarande att respektive myndighet kan om renskötselns förutsättningar och behov.

Enkäten visar på ett lågt förtroende för Sametingets politiker och tjänstemän vilket bekräftas i Statskontorets senaste rapport. Se bilaga 1 för fullständig lista över vilka externa aktörer som omnämns i enkäten. SSR ser ut att ha ett generellt gott förtroende bland sina medlemmar. I övrigt

uppges generellt ett långt förtroende med något bättre resultat för polisen, Kommunen, SVA och Länsstyrelsens personal. Under projektets första del har även en behovsinventering hos externa aktörer genomförts där några frågor om vilken grundläggande utbildning dessa myndighet ger sin personal om renskötsel. Enkäten till myndigheter är utskickad under v 7 och resultatet kan läsas i delrapporten.

Bilaga 1

1. Vad är ditt kön?
2. Hur gammal är du?
3. Vilken sameby tillhör du?
4. Vilken region tillhör din sameby?
5. Vilken roll har du i samebyn?
6. Inom samebyn är den administrativa arbetsbelastningen hanterbar
7. I vår sameby har vi grundläggande förutsättningar för att bedriva renskötsel på åretruntbetesmarkerna (rovdjur EJ inräknat)
8. I vår sameby har vi grundläggande förutsättningar för att bedriva renskötsel på åretruntbetesmarkerna (rovdjur inräknat)
9. Om det inte finns grundläggande förutsättningar, Vad skulle behövas i er sameby för att det ska finnas grundläggande förutsättningar på åretruntbetesmarkerna?
10. Hur stor procentandel av samebyns åretruntbetesmarker uppskattar du är fredat från markintrång eller störning (rovdjur EJ inräknat)?
11. I vår sameby har vi grundläggande förutsättningar för att bedriva renskötsel på vinterbetesmarkerna (rovdjur EJ inräknat)
12. I vår sameby har vi grundläggande förutsättningar för att bedriva renskötsel på vinterbetesmarkerna (rovdjur inräknat)
13. Om det inte finns grundläggande förutsättningar, Vad skulle behövas i er sameby för att det ska finnas grundläggande förutsättningar på vinterbetesmarkerna?
14. Hur stor procentandel av samebyns vinterbetesmarker uppskattar du är fredat från markintrång eller störning (rovdjur EJ inräknat)?
15. I vilken utsträckning påverkar respektive rovdjursart renskötseln i er sameby på åretruntbetesmarken?
16. I vilken utsträckning påverkar respektive rovdjursart renskötseln i er sameby på vinterbetesmarken?
17. Om det är något du vill förtydliga gällande rovdjursförekomst skriv gärna här!
18. Hur stor procentandel kalv mot antalet vajor återfanns föregående höst 2022?
19. I vilken utsträckning påverkar dessa intrång renskötsel i er sameby negativt?
20. I vilken utsträckning påverkar dessa faktorer renskötseln i er sameby negativt?
21. Om ni upplever effekter som inte finns med ovan, skriv gärna!
22. När upplever du att de kumulativa (samlade) effekterna började bli ett problem?
23. Vad leder den kumulativa (samlade) effekten av dagens situation till?
24. Om ni upplever effekter som inte finns med ovan, skriv gärna!
25. När upplever du att klimatförändringarna började bli ett problem?
26. Påverkar dessa variationer i väder samebyns renskötsel idag?
27. Om ni upplever andra variationer som inte finns med ovan, skriv gärna!
28. I vilken utsträckning påverkar dessa effekter av väder samebyns renskötsel idag?
29. Om ni upplever andra effekter som inte finns med ovan, skriv gärna!
30. På vilket sätt upplever du att renen påverkats av klimatförändringar?
31. Om renen påverkas på andra sätt än de som angivits ovan eller om du vill utveckla något av ovanstående alternativ, skriv gärna!
32. Om du utfodrar din renhjord hur ofta görs då detta? (inte tamrenar hemma)
33. Utveckla gärna varför utfodring behövs baserat på svaret ovan till exempel på grund av exploateringar, utfodring för ökad kalvöverlevnad, för att undvika vägar/järnvägar etc.
34. Hur väl anser du att er sameby stämmer in på detta påstående:

Samebyn har en handlingsplan för hur vi ska hantera effekter av klimatförändringar

35. Anser du att det finns ett behov av att ta fram en sådan handlingsplan?
36. Nedanstående myndighet/organisation har god kunskap om renskötselns förutsättningar och behov
37. Nedanstående myndighet/organisation har god kunskap om renskötselns förutsättningar och behov
38. Nedanstående myndighet/organisation har god kunskap om renskötselns förutsättningar och behov
39. Jag upplever att vi har ett gott förtroende för (Sametingets politiker, Sametinget som myndighet, SSR:s styrelse, SSR:s kansli, Skogsstyrelsen, Polisen, Trafikverket)
40. Jag upplever att vi har ett gott förtroende för (Naturvårdsverket, Kommunen, Jordbruksverket, Livsmedelverket, SVA)
41. Jag upplever att vi har ett gott förtroende för (Länsstyrelsen fältenhet, Länsstyrelsens handläggare, Vattenkraftsbolag, Vindkraftsbolag, Gruvbolag, Stora skogsbolag, privata skogsägare)
42. Om du inte upplever ett gott förtroende, har du då några förslag på hur myndigheter/organisationer kan arbeta för att förbättra förtroendet?
43. Har du några konkreta förslag på insatser/åtgärder som skulle förbättra förutsättningarna i er sameby?